

BÖLGESEL KALKINMADA FİNANS KESİMİNİN ROLÜNÜN DEĞİŞİM PAYI ANALİZİ İLE İNCELENMESİ: NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ

Ömer İSKENDEROĞLU¹
Metin Can GÜLSEREN

Özet

Kalkınma süreçlerinin işleyişi ve mekanizmaları sabit dinamiklere sahip değildir. Bölgesel kalkınma ise bölge özelliklerine ve ekonomik motivasyonlara bağlı olarak değişmektedir. Bu hususta finansal kesim kalkınma sürecini doğrudan veya dolaylı olarak destekleyebilecek araçlar olarak ele alınabilir. Ancak finansal kesimin bölgesel kalkınma üzerinde bir etkisi olup olmadığı tartışılan bir konudur. Bu çalışmada bölgesel kalkınmada finans kesiminin bir rolü olup olmadığı araştırılarak bölgesel kalkınma üzerinde etkili olan önemli faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Niğde ili için 2006 – 2014 yılları arası esas alınarak yıllık frekanstaki bölgesel ve ulusal bir dizi veri dahilinde değişim payı analizi gerçekleştirilmiştir. Değişim payı analizi, bölgesel kalkınmada finans kesiminin rolü olup olmadığını ortaya koymaktadır. Değişim payı analizinden elde edilen sonuçlara göre ise Niğde ilinin bölgesel kalkınmasında finans kesiminin sistematik bir rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Değişim Payı Analizi, Niğde

Jel kodu: R11, P48, O16

THE INVESTIGATION OF THE ROLE OF FINANCIAL SECTOR BY SHIFT SHARE ANALYSIS: THE SAMPLE OF NIGDE PROVINCE

Abstract

The processes and mechanisms of development processes do not have static dynamics. Besides regional development varies depending on region characteristics and economic motivations. In this respect, the financial sector can be regarded as intermediaries that can directly or indirectly support the development process. But whether the financial sector has an effect on regional development or not is a matter of debate. In this study, it was researched to determine whether the finance sector plays a role in regional development and significant factors which effects regional development is investigated. In this context shift share analysis is employed for Nigde province between 2006 and 2014 within a series of regional and national data on annual frequency. The shift share analysis shows whether the financial sector has a role on regional development. According to the results obtained from the shift share analysis, it has been determined that there is no systematic role of financial sector in the regional development of Niğde Province.

Keywords: Development, Shift Share Analysis, Nigde

Jel Code: R11, P48, O16

¹ Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, oiskenderoglu@ohu.edu.tr

GİRİŞ

Bölgesel kalkınma çoğunlukla iktisat ve son yıllarda finans konusu içerisinde değerlendirilen önemli bir konudur. Birçok ülke son yıllarda bölgesel kalkınma konusunda çok önemli hibe destekleri sağlamakta olup bu durum konunun önemini ve güncelliğini ortaya koymaktadır. Bölgesel kalkınmanın sabit dinamikleri yoktur. Diğer bir ifade ile bölgesel kalkınma her bölge için kendi içerisinde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Her bölgenin kendine özgü üstünlükleri bölgesel kalkınma safhasında destek sağlayacak unsurlardır. Bu bağlamda bölgesel kalkınma üzerinde etkili olan faktörlerin sabit bir sıralaması da bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı finans kesiminin bölgesel kalkınma üzerinde bir etkisi olup olmadığını Niğde bölgesi açısından incelemektir. Buna göre kalkınma sürecine aracılık eden mekanizmalarda incelenmeye çalışılmıştır.

Kalkınma sürecinde etkili olan çok fazla finansal faktör bulunabilir. Mevcut finans teorisi bu faktörlerin kalkınma üzerindeki etkilerini teorik olarak açıkladığından dolayı bu çalışmada kalkınmanın teorik süreçlerine yer verilmemiştir. Çalışma içeriğine uygun olarak öncelikle değişim payı analizi yöntemi ile bölgesel kalkınmayı inceleyen çalışmalara yer verilmiş, daha sonra bu çalışma kapsamında kullanılan veriler açıklanmıştır. Sonrasında ise değişim payı analizi yöntemi detaylı olarak açıklanmıştır. Sonraki bölümde üretim, yatırım, teşvik, ithalat, ihracat ve verisine ulaşılabilen çeşitli finansal değerler kullanılarak 2006 – 2014 dönemi için 5 yıllık hareketli frekanslarda gerçekleştirilen değişim payı analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümü genel bir değerlendirmeden oluşmaktadır.

I. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde bölgesel kalkınma üzerine çok farklı açıdan değerlendirmelerde bulunan çalışmalara rastlanabilir. Finans sektörünün veya finans kesiminin etkisini inceleyen çalışmalarda oldukça fazladır. Bunların tamamını literatürde incelemek mümkün olamayacağından Bu çalışmada da gerçekleştirilen değişim payı analizi yöntemini kullanan ve veri seti olarak yine bu çalışmanın konusuna giren veri setini ele alan çalışmalar değerlendirilmeye alınmıştır. Buna göre gerçekleştirilen ilk çalışmalardan birisi olan Scott ve Johnson (1978) çalışmasında ABD’de kırsal alanların ve metropol alanlarının gelir ve istihdamdaki değişim farklılıklarının özellikle sektörel genişlemesinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. İlgili çalışmada yöntem olarak değişim payı analizi kullanılmıştır. 1962-1972 dönemi gelir ve istihdam kaynakları ayrı ayrı analiz edilmiştir. Analizde kullanılan başlıca parametreler tarımsal hizmetler, ormancılık, su ürünleri, madencilik, imalat, ulaşım ve diğer kamu yararları, toptan ticaret, perakende ticaret, finans, sigortacılık, emlak, bankacılık, sağlık hizmetlerinden oluşmaktadır. İlgili çalışmada hem gelir kaynaklarının hem de istihdam kaynaklarının analizinden ayrı ayrı bulgulara ulaşılmıştır. Değişim payı analizi sonucunda metropol alanlara kıyasla kırsal alanlarda hem gelir hem de istihdam açısından daha büyük sanayileşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan metropol alanların 1962-1972 dönemi arası bölgesel değişim payı negatif olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak kırsal alanın gelişiminde yerel yöneticilerin ve hükümet programlarının bu değişime neden olduğu ileri sürülmüştür. Yine ABD eyaletleri üzerine gerçekleştirilen bir diğer çalışma olan Deming (1996) çalışmasında ABD eyaletlerinin ekonomik durumları 1983-1995 dönemi dahilinde incelenmiştir. Çalışmanın ilk kısmında değişim payı analizi kullanılarak eyaletlerin istihdam artışı değerlendirilmiştir. Ayrıca, eyaletin istihdam artışı ile nüfus artışı arasında bağlantı bulunduğu için istihdam artışı ve nüfus artışı birlikte değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda 1983’ten beri insan ve iş göçünün her ikisinde de ilk 10 yılda hareketliliğin devam ettiği tespit edilmiştir. Kaliforniya ve New York’un önceden büyüme merkezleri olduğu ve kuzeydoğu eyaletlerinin ekonomik problemlerinin bulunduğu ve bu eyalet sakinlerinin başka bölgelere göç ettiği belirtilmiştir. Yeni büyüme merkezlerinin dağlık batı ve güneydoğu eyaletleri olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı şekilde Herath – Gebremedhin vd. (2011) çalışmasında ise istihdam büyüme modeli ve Batı Virginia’daki ekonomik kalkınma politika uygulamalarını değişim pay yöntemini kullanarak analiz edilmiştir. İlgili çalışmada 1970-2007

dönemine ait 37 yıllık istihdam verileri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, tarım, madencilik ve sanayi üretiminin Batı Virginia'nın ekonomik omurgasını oluşturmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu üç sektörün 38 yıllık dönem boyunca gerilediği belirtilmiştir. Hizmet, finansal sigorta ve emlak alanlarının 1970-2007 dönemde ekonomik büyümeye %91'lik katkıyla en dirençli sektörler olduğu ortaya konulmuştur. İlgili çalışmada bu sektörler dışında toptan, perakende ve inşaat sektörleri pozitif ekonomik büyüme gösterilmiştir. Türkiye üzerine gerçekleştirilen Şahin ve Uysal (2011) çalışması ise Türkiye'de yatırım teşviklerinin bölgesel dağılımındaki değişimleri bölgesel kalkınma çerçevesinde analiz edilmektedir. Çalışmada 2002-2009 dönemi için değişim payı analizi kullanılmıştır. Ayrıca bölgelerin teşvik almada uzmanlaştıkları sektörler ve teşvik piyasasında paylarını arttırma durumları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda bölgesel dengesizliklerin giderilmesi bağlamında 2002-2009 döneminde Türkiye'nin yatırım teşvik sisteminin bölgesel dengeleri gözetir bir yanının olmadığı sonucuna varılmıştır. Çalışmada varılan bir başka sonuç ise 2010 yılı başından itibaren teşvik sisteminin değişmesine rağmen sadece teşvikli yatırımlarla bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşılmasının ve Türkiye'de bölgesel dengesizlikleri azaltmanın mümkün olmadığıdır. Konuyu daha farklı bir yöntemle inceleyen Espa –Giuliani vd. (2012) çalışmasında sadece değişim payı analizi değil, mekânsal değişim payı analizi yöntemi kullanılmıştır. Mekansal değişim payı analizi ile sadece ulusal pay, sanayi karması ve bölgesel değişim değil, aynı zamanda komşu etkisi de incelenmiştir. İlgili çalışmada İşletme sayısındaki değişiminin İtalya'daki bölge ekonomisine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın analiz dönemi 2004-2009 dönemini kapsamaktadır. Analizde kullanılan veriler imalat, inşaat, ticaret, ulaşım, konaklama gibi ekonomik faaliyetlere ilişkin veriler olup analiz İtalya'nın Nuts-2 ve Nut-3 bölgeleri için gerçekleştirilmiştir. İlgili çalışmadan elde edilen sonuçlara göre komşu etkisinin güney bölgelerinde avantaj sağladığı tespit edilmiş, bunun yanında merkezin kuzeyindeki bölgelerde bu avantaj görülebilmiştir. Sanayi karmasının pozitif etkisi sadece merkezin kuzeyindeki bölgelerde görüldüğü saptanmıştır. Çalışma örneklemini Türkiye olan Akıncı ve Yılmaz (2013) çalışmasında ise sektörler arasındaki istihdamın bölgesel kalkınma süreci üzerindeki etkileri 26 alt bölge için 2004-2011 döneminde belirleyebilmek amaçlanmıştır. İlgili çalışmada yöntem olarak değişim payı analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları, Marmara ve Ege bölgelerinde bulunan alt bölgelerin kalkınma süreçlerinin diğer bölgelere kıyasla en yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Marmara ve Ege bölgelerini takiben Orta ve Güney Anadolu bölgelerinin de önemli kalkınma süreci gösterdikleri belirtilmiştir. Buna ek olarak çalışma döneminde en kötü performansın Kuzeydoğu ve Doğu Anadolu bölgeleri tarafından sergilendiği tespit edilmiştir.

II. VERİ

Bölgesel kalkınmada finans kesiminin rolünün incelenmesi amacıyla bu çalışmada kullanılan verilerin tanımının yapılması gereklidir. İlgili veriler, bölgesel veriler ve finansal veriler olmak üzere iki ayrı şekilde analizlere dâhil edilmiştir. Ayrıca bölgesel verilerde kendi içerisinde üretim yatırım, teşvik verileri ile ithalat ve ihracat verileri olmak üzere iki ayrı gruba bölünmüştür. Analizlerde kullanılan finansal veriler, tasarruf mevduatı, resmi kuruluşlar mevduatı, ticari kuruluşlar mevduatı, diğer kuruluşlar mevduatı, döviz tevdiat hesapları, tarım ihtisas kredileri, mesleki ihtisas kredileri, diğer ihtisas kredileri ve ihtisas dışı kredilerden oluşmaktadır. Tablo 1'te değişim payı analizinde kullanılan veriler ve yararlanılan kaynaklar incelenebilir. Çalışmada kullanılan verileri 2006 – 2014 yılları arası veriler olup çalışma sürecinde daha güncel verilere ulaşılammıştır. Dolayısıyla en güncel veriye ulaşılabilen son yıl 2014 ve eksiksiz verilerin olduğu ilk yıl 2006 olduğundan çalışma veri dönemi kısıtı ile değerlendirilmelidir.

Tablo 1 incelendiğinde çalışma verilerinin tek bir kaynaktan toplanmadığı görülebilir. Türkiye İstatistik Kurumu, Kalkınma Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumundan üretim yatırım ve teşvik verileri ile ithalat ve ihracat verileri temin edilmiştir. Finans kesimine ilişkin düzenli veriler ise Türkiye Bankalar Birliği vasıtasıyla sağlanmıştır.

Tablo 1. Değişim Payı Analizinde Kullanılan Veriler ve Yararlanılan Kaynaklar

Veri Grupları	Veri Adı	Kaynak	
Bölgesel Veriler	Üretim, Yatırım ve Teşvik Verileri	Bitkisel Üretim Değeri	Türkiye İstatistik Kurumu
		Canlı Hayvan Değeri	Türkiye İstatistik Kurumu
		Hayvansal Ürünler Değeri	Türkiye İstatistik Kurumu
		Kamu Yatırımları	Kalkınma Bakanlığı
		Yatırım Teşvikleri	Ekonomi Bakanlığı
	İthalat ve İhracat Verileri	Tarım ve Ormancılık İhracatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		İmalat İhracatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		Tarım ve Ormancılık İthalatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		İmalat İthalatı	Türkiye İstatistik Kurumu
		Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	Türkiye İstatistik Kurumu
	Finansal Veriler	Tasarruf Mevduatı	Türkiye Bankalar Birliği
		Resmi Kuruluşlar Mevduatı	Türkiye Bankalar Birliği
Ticari Kuruluşlar Mevduatı		Türkiye Bankalar Birliği	
Diğer Kuruluşlar Mevduatı		Türkiye Bankalar Birliği	
Döviz Tevdiat Hesapları		Türkiye Bankalar Birliği	
İhtisas Kredileri/Tarım		Türkiye Bankalar Birliği	
İhtisas Kredileri/Mesleki		Türkiye Bankalar Birliği	
İhtisas Kredileri/Diğer		Türkiye Bankalar Birliği	
İhtisas Dışı Krediler		Türkiye Bankalar Birliği	

Bitkisel üretim değeri, o yıl içinde Türkiye’de üretilen tarla ürün, sebze ürün, meyve ürün, örtüaltı tarım, süs bitkileri, organik tarım, gübre değerlerini kapsamaktadır (<http://www.tuik.gov.tr>, E.T. 05.05.2015).

Canlı hayvan değeri, o yıl içinde Türkiye’de büyükbaş, küçükbaş, tek tırnaklılar ve kümes hayvanlarını kapsamaktadır (<http://www.tuik.gov.tr>, E.T. 05.05.2015).

Hayvansal üretim değeri, o yıl içinde Türkiye’de üretilen et, süt, deri, yapağı, kıl, tiftik, arıcılık, ipekböcekçiliği, beyaz et ve yumurtayı kapsamaktadır (<http://www.tuik.gov.tr>, E.T. 05.05.2015).

Kamu yatırımları, mülkiyeti özel şahıslara ait ve genel olarak kar amacına dönük yatırımlar özel yatırım olarak alınırken, mülkiyeti kamuya ait ve genel olarak kamu hizmeti amacına dönük yatırımlar olarak tanımlanmaktadır (Şen Erişkin, 2013: 9).

Yatırım Teşvikleri, bir yatırımın maliyetini veya potansiyel karını etkileyerek veya yatırımla ilgili risklerini değiştirerek yatırımın büyüklüğünü, bölgesini ve sektörünü etkilemek için hazırlanan hükümet önlemleridir (Özdaş, 2009: 10).

Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı ve İhracatı verileri, Türkiye’deki ve Niğde’deki toptan ve perakende dış ticareti verilerini oluşturmaktadır.

Tarım ve ormancılık ihracatı, Türkiye’nin başlıca ihraç ettiği tarım ürünleri; İncir ve incir ürünleri, Fındık ve fındık ürünleri, Kuru üzüm, Kayısı ve kayısı ürünleri, Meyve ve meyve ürünleri, Pamuk ve tekstil ürünleri, Antep fıstığı, Mercimek ve çeşitleri, Kebere, Buğday ve buğday ürünleri, Sebze ve sebze ürünleri, Cevizden oluşmaktadır (<http://www.tarim.gov.tr> E.T. 30.04.2015).

Ormancılık alanında ihraç edilen ürünler; kereste, mobilya, ağaç ürünlerinden oluşmaktadır (<http://www.baka.org.tr> E.T. 30.04.2015).

Madencilik ve Taşocakçılığı ihracatı, Türkiye'nin ihraç ettiği madenler; Doğal taş (Mermer-traverten ham, kabaca yontulmuş veya blok, İşlenmiş mermer, İşlenmiş traverten, İnşaata elverişli diğer işlenmiş taşlar ve İşlenmiş granit), Bakır, Krom, Çinko, Tabii Boratlar ve Konsantreleri, Kurşun, Feldspat, Ferrokrom, Manyezit, Alçı Taşı, Alçıklar, Kuvars, Kuvarzit'ten oluşmaktadır (<http://www.immib.org.tr>, E.T. 02.05.2015). Niğde ilinde ise mikronize kalsit ihracatı yapılmaktadır (Niğde Yatırım Destek Ofisi Koordinatörlüğü, 2014: 9).

İmalat ihracatı, Türkiye'nin imalat sanayi alanında ihraç ettiği ürünler; Dokuma ve tekstil ürünleri, Bitkisel ve hayvansal yağlar, Unlu mamuller, Plastik maddeler, Orman ürünleri, Kimyasal maddeler, Demir-çelik ürünleri, Madeni eşyalar, Ev eşyaları, Şeker, Lastik ve Çimentodan oluşmaktadır.

Tarım ve ormancılık ithalatı, Türkiye'nin başlıca ithal ettiği tarım ürünleri; Çay, Kahve, Muz, Pirinç, Kauçuktur.

İmalat ithalatı, Türkiye'nin imalat sanayi sektöründe ithal ettiği ürünler; Sanayi ham maddeleri, İlaç, Boya, Madeni yakıtlar, Yağlar ve Suni gübrelerdir.

Tasarruf mevduatı, gerçek kişiler tarafından bu nam altında açtırılan ve ticari işlemlere konu olmayan mevduattır (4389 sayılı Bankacılık kanunu, madde 10-2b).

Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Genel ve katma bütçeli daire ve kurumların, yerel yönetimlerin, mahkemelerin, savcılıkların, icra ve iflas dairelerinin, tereke hakimlerinin mevduatıdır (TCMB Mevduatın Vade ve Türleri ile Katılma Hesaplarının Vadeleri Hakkında Tebliğ, Sıra No: 2002/1).

Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara ait müesseselere, bağlı ortaklıklara, iştiraklere ve müesseselerin ve bağlı ortaklıkların işletmelerine, yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, kooperatiflere, sigorta şirketlerine, emeklilik şirketlerine ve banka dışı diğer mali kesime ait hesaplar "Ticari Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır (Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ, Sayı:2007/1, madde 9/1).

Diğer Kuruluşlar Mevduatı, Vakıflara, derneklere, birliklere, sendikalara, tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına, elçilik ve konsolosluklara, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine, fonlara, apartman yönetimine, noter teminat ve emanetine ait hesaplar ile mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdindeki paralara ilişkin hesaplar ve mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralara ilişkin hesaplar "Diğer Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır (TCMB Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ Sayı: 2007/1, madde 11/1).

Döviz Tevdiat Hesabı, Yurtiçi ve yurtdışında yerleşik kişilerin, ticari bankalarda açmış oldukları yabancı para cinsinden mevduata verilen isimdir (<http://www.bankalar.org>, E.T. 12.05.2015)

İhtisas Kredileri; Konut Kredileri, KOBİ Kredileri, İhracat Kredileri gibi bankaların belirli bir alana yönelik vermiş oldukları kredilerdir.

III. YÖNTEM

Değişim payı analizi çoğunlukla istihdam üzerinden ulusal, bölgesel ve sektörel dinamiklerin incelendiği bir analiz türüdür. Değişim payı analizi bir bölgede verilen zaman aralığında çeşitli ekonomik değişimleri tanımlamak için kullanılan bölge ekonomileri veya bölge bilimi analizi tekniğidir (Hoppe, 1997: 35-36). Bu yöntem, 1940'lı yılların başından itibaren geliştirilmesine rağmen, genellikle literatürde Dunn (1960)'a atıfta bulunulur (Artige ve Van Neuss, 2013: 1).

Değişim payı analizi, var olan minimum veri ile bölgesel ekonomik hareketlerin hesaplanmasını sağlayan kolay ve yararlı bir yöntemdir. Bu yöntem, belli bir bölge ve bölgenin dâhil olduğu ülkenin ekonomik büyüme farklarının nedenlerinin açılımını sağlayan yararlı bir tekniktir (Şahin ve Uysal, 2011: 114). Çeşitli çalışmalarda bu yöntemin istihdam dışındaki veriler üzerinde uygulandığı rastlanmaktadır. Bu konuyla ilgili Hoppes (1997), Kuru (2012) çalışmaları örnek gösterilebilir.

Temel olarak değişim payı analizi aşağıdaki (1) numaralı model kullanılarak gösterilmektedir (Elburz, 2012: 21):

$$e_{i,t} = e_{i,t-1} + (NS_i + IM_i + RS_i) \quad (1)$$

$$\Delta e_i = e_{i,t} - e_{i,t-1} = NS_i + IM_i + RS_i \quad (2)$$

$$NS_i = e_{i,t-1}(E_t / E_{t-1} - 1) \quad (3)$$

$$IM_i = e_{i,t-1}(E_{i,t} / E_{i,t-1} - E_t / E_{t-1} - 1) \quad (4)$$

$$RS_i = e_{i,t-1}(e_{i,t} / e_{i,t-1} - E_{i,t} / E_{i,t-1}) \quad (5)$$

NS = Ulusal pay bileşeni

IM = Sanayi karması bileşeni

RS = Bölgesel değişim bileşeni

e_i = i sektöründeki bölgesel istihdam

E_i = i sektöründeki ulusal istihdam

e = bölgedeki toplam istihdam

E = ulusal toplam istihdam

$t-1$ = dönem başlangıç yılı

t = dönem bitiş yılı

Çalışmanın yöntemlerinden biri olan değişim payı analizi bileşenleri aşağıda tanımlanmıştır.

Ulusal pay etkisi (NS), yerel ekonominin ulusal ekonomiye eşit olduğu varsayılarak bölgedeki yerel istihdamdaki potansiyel değişimi ölçmektedir. Ulusal pay bileşeni, her sektördeki ulusal ortalama istihdam oranı ile temel alınan yıldaki istihdam çarpılarak hesaplanmaktadır. Sonuçlar, yerel ve ulusal ekonominin aynı olduğu varsayılarak, yerel olarak ne kadar yeni istihdamın ulusal ekonomik trendlerin sayesinde yaratıldığını göstermektedir (Mondal, 2009: 42).

Sanayi karması etkisi (IM), verilen herhangi bir bölgenin ilk sanayi yapısına işaret etmektedir. Sanayi karması bileşeninin amacı, bir bölgesel ekonomi içinde hızlı ya da yavaş büyüyen sanayilerin etkilerini ölçmektir. Eğer bir bölge ulusal ortalamadan daha fazla büyüyorsa, kısmen hızlı büyüyen sanayilerin yoğunlaşması anlamına gelebilir (Harris - Gillberg, vd, 1994: 4).

Bölgesel değişim etkisi (RS), yerel sanayilerin ulusal düzeydeki aynı sanayilerden daha hızlı ya da daha yavaş büyüyüp büyümediğini belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu yüzden, bölgesel değişim payı, yerel işletmelerin ulusal ortalamadan daha az ya da daha çok rekabet edip etmediğinin göstergesi olarak sıklıkla yorumlanmaktadır (Shields, 2003: 4).

Modellerin uygulanmasıyla elde edilen sonuçlarda, pozitif endüstriyel bileşim (IM) değeri, bölgede ulusal büyüme ortalamasından daha hızlı büyüyen sektörlerin yer aldığını ifade eder. Negatif endüstriyel bileşim değeri ise bölgede yer alan sektörlerin, ulusal büyüme ortalamasının altında büyüme oranına sahip olduklarına işaret eder. Pozitif bölgesel değişim bileşeni (RS), bölgedeki ulusal ortalama büyüme hızlarından daha hızlı büyüyen sektörlerin payının arttığını gösterir. Negatif bölgesel değişim (RS) bileşeni ise bölgedeki ulusal ortalama büyüme hızlarından daha hızlı büyüyen sektörlerin payının azaldığını göstermektedir (Elburz, 2012: 21-22).

IV. BULGULAR

Değişim payı analizi tablo 1’de belirtilen mevcut veri grupları sınıflandırmasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre 2006 – 2014 dönemleri arasında 5 yıllık hareketli frekanslarda, seçilmiş üretim, yatırım teşvik verileri, ithalat ihracat verileri ve seçilmiş finansal veriler üzerine analizler gerçekleştirilmiştir. Buna göre seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerleri 2006 - 2010 yılları arası değişim payı sonucu Tablo 2’de görülebilir.

Tablo 2: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Değerlerine Göre 2006 - 2010 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Bitkisel Üretim Değeri	629.501	-345.532	48.402	332.372
Canlı Hayvanlar Değeri	199.176	985	-16.223	183.939
Hayvansal Ürünler Değeri	119.982	-2.339	32.524	150.168
Kamu Yatırımları	14.807	-6.735	15.466	23.539
Yatırım Teşvikleri	3.113	9.344	77.541	90.000
Toplam	966.582	-344.276	157.712	780.018

*1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır

2006 - 2010 dönemi seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerlerinin değişim payı tablosu incelendiğinde bölgesel değişim açısından en büyük katkının sırasıyla yatırım teşvikleri, bitkisel üretim değeri, hayvansal ürünler değeri ve kamu yatırımları alanında olduğu görülmektedir. Canlı hayvanlar değeri ise ilgili dönemde bölgesel kalkınmayı negatif etkilemiştir.

Tablo 3’te 2006 - 2010 dönemi seçilmiş bazı ithalat ve ihracat değerlerine ait değişim payı analizi sonuçları incelendiğinde, ulusal pay açısından Niğde ilinin milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırdığı söylenebilir. Ayrıca, bölgesel değişim rakamları bölgesel bileşenler açısından incelendiğinde tarım ve ormancılık ithalatı ile ihracatı açısından kalkınma sağlandığı, bunun dışında bölgesel bir katkının sağlanmadığı da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Tablo 3: Seçilmiş Bazı İthalat, İhracat Değerlerine Göre 2006 - 2010 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tarım ve Ormancılık İhracatı	86	17	2.147	2.252
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	669	1.925	-365	2.230
İmalat İhracatı	11.847	-1.110	-5.400	5.337
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	73	-49	37	62
Tarım ve Ormancılık İthalatı	2.786	7.052	3.018	12.857
İmalat İthalatı	8.435	-725	-12.440	-4.731
Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	480	678	0	1.158
Toplam	24.378	7.789	-13.002	19.165

* 1.000 \$ üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4'te 2006 - 2010 dönemi için seçilmiş bazı finansal değerlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Tablo 4 bölgesel değişim açısından incelendiğinde en büyük katkının sırasıyla ihtisas dışı krediler, resmi kuruluşlar mevduatı ve tasarruf mevduatı alanlarında sağlandığı görülmektedir. Ancak bölgesel değişim açısından mesleki ihtisas kredilerinin, tarım ihtisas kredilerinin ve döviz tevdiat hesaplarının bölgesel kalkınma üzerinde negatif etkisi olduğu söylenebilir. Bölgesel değişim toplamının -6.913.000 USD'lik değer alması seçili bileşenlerin toplu olarak değerlendirildiğinde bölgesel kalkınma üzerinde pozitif bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Seçilmiş Bazı Finansal Değerlere Göre 2006 - 2010 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tasarruf Mevduatı	225.323	10.305	9.224	244.853
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	12.628	5.470	22.374	40.473
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	29.946	20.570	-3.119	47.398
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	24.388	-14.233	-16.537	-6.383
Döviz Tevdiat Hesapları	131.729	-75.007	-13.805	42.916
İhtisas Kredileri/Tarım	54.758	41.219	-18.172	77.806
İhtisas Kredileri/Mesleki	29.049	-1.060	-28.092	-103
İhtisas Kredileri/Diğer	14.080	-5.254	-8.562	264
İhtisas Dışı Krediler	303.729	58.982	49.778	412.490
Toplam	825.634	40.992	-6.913	859.714

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 5'te 2007 - 2011 dönemi seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerlerin değişim payı analizi sonuçları incelenebilir. Tablo 5 bölgesel değişim açısından değerlendirildiğinde hayvansal ürünler değeri ve yatırım teşvikleri açısından negatif etkinin bulunduğu söylenebilir. Ayrıca bölgesel değişime pozitif yönlü en fazla katkıyı bitkisel üretim değerinin sağladığı görülmektedir. Toplam bölgesel değişim ise 11.955.000 TL olarak değerlendirildiğinde değişim payı analizi bileşenlerinin bölgesel kalkınma üzerinde pozitif etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Değerlerine Göre 2007 - 2011 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Bitkisel Üretim Değeri	625.699	-235.573	101.517	491.643
Canlı Hayvanlar Değeri	201.896	116.894	18.655	337.447
Hayvansal Ürünler Değeri	137.490	-7.849	-105.499	24.142
Kamu Yatırımları	20.919	-4.997	59.831	75.754
Yatırım Teşvikleri	74.553	49.997	-62.550	62.000
Toplam	1.060.559	-81.528	11.955	990.986

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 6'da 2007-2011 dönemi ithalat ve ihracat değerine göre değişim payı analizi sonuçları görülebilir. Tablo 6 incelendiğinde, değişim payı analizi bileşenlerinin bölgesel değişim rakamları incelendiğinde İmalat İhracatı açısından kalkınma sağlandığı bunun dışında bölgesel bir katkının sağlanmadığı da elde edilen sonuçlar arasındadır. Negatif değişim payı analizi bileşenleri incelendiğinde Tarım ve Ormancılık İthalatı, İmalat İthalatı, Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı,

Madencilik ve Taşocakçılığı ihracatı ile Tarım ve Ormancılık İhracatı açısından bölgesel kalkınmanın ilgili dönemde negatif olarak etkilendiği görülebilir.

Tablo 6: Seçilmiş Bazı İthalat, İhracat Değerlerine Göre 2007 - 2011 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tarım ve Ormancılık İhracatı	879	112	-631	361
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	1.260	1.272	-701	1.832
İmalat İhracatı	11.603	-3.274	8.325	16.654
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	247	-6	0	240
Tarım ve Ormancılık İthalatı	4.314	7.220	-19.055	-7.521
İmalat İthalatı	9.194	813	-16.837	-6.830
Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	1.351	1.503	-1.811	1.043
Toplam	28.850	7.641	-30.712	5.779

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 7’de seçilmiş bazı finansal değerlere göre 2007 – 2011 dönemi değişim payı analizi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 7: Seçilmiş Bazı Finansal Değerlere Göre 2007 - 2011 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tasarruf Mevduatı	247.710	-65.162	15.663	198.211
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	15.875	5.136	57.136	78.149
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	30.347	-19.325	26.190	37.213
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	24.652	-15.511	-13.167	-4.025
Döviz Tevdiat Hesapları	110.094	-21.832	-20.802	67.459
İhtisas Kredileri/Tarım	60.378	85.231	-11.061	134.549
İhtisas Kredileri/Mesleki	16.980	-4.097	-8.989	3.894
İhtisas Kredileri/Diğer	28.242	1.403	-25.142	4.504
İhtisas Dışı Krediler	331.686	145.902	119.237	596.827
Toplam	865.970	111.745	139.066	1.116.782

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 7 finansal açıdan değerlendirildiğinde toplamda 1.116.782.000 TL’lik pozitif değişim yaşandığı görülmektedir. Bölgesel değişim açısından incelendiğinde ise bölge açısından 139.066.000 TL’lik katkının oluştuğu görülmektedir. Buna göre en büyük katkının sırasıyla İhtisas Dışı Krediler, Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Tasarruf Mevduatı alanlarında sağlandığı söylenebilir. Ancak bölgesel değişim açısından Diğer Kuruluşlar Mevduatı, Döviz Tevdiat Hesapları, Tarım İhtisas Kredileri, Mesleki İhtisas Kredileri ile Diğer İhtisas Kredilerinin katkısının negatif olduğu söylenebilir.

Tablo 8’de 2008-2012 dönemi için seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerlerinin değişim payı analizi sonuçları incelenebilir. Bölgesel değişim açısından değerlendirildiğinde tüm değişim payı analizi bileşenlerinin bölgesel değişime pozitif etkide bulunduğu söylenebilir. Ayrıca bölgesel değişime pozitif yönlü en fazla katkıyı canlı hayvanlar değerinin sağladığı da görülmektedir. Konu rakamlarla değerlendirildiğinde toplam bölgesel değişimin 531.079.000 TL olduğu ve bu

açından değişim payı analizi bileşenlerinin ilgili dönemde, bölgesel kalkınmaya pozitif etki ettiğide söylenebilir.

Tablo 8: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Değerlerine Göre 2008 - 2012 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Bitkisel Üretim Değeri	710.919	-458.771	2.636	254.784
Canlı Hayvanlar Değeri	190.280	112.300	296.452	599.033
Hayvansal Ürünler Değeri	128.067	18.300	7.680	154.048
Kamu Yatırımları	21.544	2.082	18.827	42.455
Yatırım Teşvikleri	19.676	19.840	205.482	245.000
Toplam	1.070.488	-306.247	531.079	1.295.320

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 9’da seçilmiş bazı ithalat ve ihracat değerlerine göre 2008 – 2012 dönemleri için değişim payı analizi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 9: Seçilmiş Bazı İthalat ve İhracat Değerlerine Göre 2008 - 2012 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tarım ve Ormancılık İhracatı	212	206	2.413	2.832
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	521	986	5.850	7.359
İmalat İhracatı	6.367	-692	2.756	8.431
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	247	124	-1.883	-1.512
Tarım ve Ormancılık İthalatı	2.670	59	-18.273	-15.544
İmalat İthalatı	2.447	174	1.271	3.894
Toptan ve Perakende Ticaret İthalat	71	-39	204	236
Toplam	12.538	818	-7.661	5.696

* 1.000 \$ üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde değişim payı analizi bileşenlerinin toplam değişimin 5.696.000 USD olduğu görülebilir. Ayrıca bölgesel değişim rakamları incelendiğinde ise Tarım ve Ormancılık İthalatı ile Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı dışındaki bileşenlerde kalkınma sağlandığı elde edilen sonuçlar arasındadır. Ancak bölgesel değişim toplamının -7.661.000 USD olduğu değerlendirildiğinde ithalat ve ihracat değerlerine göre değişim payı analizi bileşenlerinin 2008 – 2012 dönemi için bölgesel kalkınma üzerinde pozitif bir etkisinin olmadığı sonucuna da varılabilir.

Tablo 10’da 2008 - 2012 dönemi seçilmiş bazı finansal değerlerin değişim payı analizi sonuçları incelenebilir. Buna göre finansal açıdan değerlendirildiğinde toplamda 973.116.000 TL’lik değişim yaşandığı görülmektedir. Bölgesel değişim açısından incelendiğinde en büyük katkının sırasıyla İhtisas dışı krediler, Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Döviz Tevdiat Hesapları alanlarında sağlandığı görülmektedir. Ancak bölgesel değişim açısından Tasarruf Mevduatı, Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Diğer Kuruluşlar Mevduatı, Tarım İhtisas Kredileri, Mesleki İhtisas Kredileri, Diğer İhtisas Kredilerinin katkısının negatif olduğu söylenebilir. Bölgesel değişim toplamının 2.930.000 TL olması bir bütün olarak değerlendirildiğinde, seçilmiş finansal değerlere göre, değişim payı analizi bileşenlerinin 2008 – 2012 dönemi için bölgesel kalkınma açısından pozitif etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 10: Seçilmiş Bazı Finansal Değerlere Göre 2008 - 2012 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tasarruf Mevduatı	282.030	-82.981	-65.859	133.190
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	21.361	11.309	36.748	69.419
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	34.785	8.469	-7.755	35.500
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	13.268	-4.575	-1.368	7.325
Döviz Tevdiat Hesapları	107.445	-52.233	17.010	72.223
İhtisas Kredileri/Tarım	61.669	50.415	-159.359	-47.274
İhtisas Kredileri/Mesleki	15.766	-184	-7.386	8.196
İhtisas Kredileri/Diğer	25.305	-6.395	-15.127	3.782
İhtisas Dışı Krediler	369.795	114.931	206.028	690.755
Toplam	931.429	38.756	2.930	973.116

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 11'de 2009 - 2013 dönemine ait seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerlerinin değişim payı analizi sonuçları incelenebilir.

Tablo 11: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Değerlerine Göre 2009 - 2013 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Bitkisel Üretim Değeri	873.499	-568.388	-35.983	269.127
Canlı Hayvanlar Değeri	221.139	7.470	362.395	591.005
Hayvansal Ürünler Değeri	155.823	-75.868	83.263	163.218
Kamu Yatırımları	26.742	8.158	35.611	70.513
Yatırım Teşvikleri	26.370	53.991	203.637	284.000
Toplam	1.303.575	-574.636	648.924	1.377.863

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 11 incelendiğinde değişim payı analizi bileşenleri arasında bitkisel üretim değeri hariç diğer değişkenlerin bölgesel kalkınma konusunda pozitif katkı sağladığı görülmektedir. Tablo 12'de seçilmiş bazı ithalat ve ihracat değerlerine göre 2009 - 2013 dönemleri için değişim payı analizi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 12: Seçilmiş Bazı İthalat ve İhracat Değerlerine Göre 2009 - 2013 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tarım ve Ormancılık İhracatı	2.103	-1.118	4.112	5.097
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	1.104	1.142	1.126	3.373
İmalat İhracatı	19.884	-4.978	9.830	24.737
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	211	63	0	274
Tarım ve Ormancılık İthalatı	2.902	174	15	3.092
İmalat İthalatı	6.762	1.381	6.705	14.850
Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	244	74	499	819
Toplam	33.213	-3.261	22.290	52.242

* 1.000 \$ üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 12 incelediğinde değişim payı analizi bileşenlerinin bölgesel değişim toplamının 22.290.000 USD’lık bir bölgesel kalkınma sağlandığı da söylenebilir. Bölgesel değişim detaylı olarak incelendiğinde sırasıyla imalat ihracatı, imalat ithalatı ve ihracatının bölgesel değişimde en çok katkıyı sağlayan bileşenler olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13’te 2009 - 2013 dönemi için seçilmiş bazı finansal verilere göre değişim payı analizi sonuçları değerlendirilebilir.

Tablo 13: Seçilmiş Bazı Finansal Değerlere Göre 2009 - 2013 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tasarruf Mevduatı	430.077	-190.713	-60.297	179.066
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	45.254	2.875	18.179	66.310
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	55.375	-16.611	26.512	65.276
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	12.930	-7.786	15.954	21.099
Döviz Tevdiat Hesapları	169.077	-36.619	-36.214	96.244
İhtisas Kredileri/Tarım	82.177	10.132	68.255	160.565
İhtisas Kredileri/Mesleki	23.632	3.316	-2.884	24.065
İhtisas Kredileri/Diğer	22.148	-9.345	-8.071	4.731
İhtisas Dışı Krediler	550.304	253.811	171.233	975.349
Toplam	1.390.978	9.058	192.667	1.592.705

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 13 finansal açıdan değerlendirildiğinde toplamda 1.592.705.000 TL’lik finansal katkının olduğu görülmektedir. Bölgesel değişim açısından incelendiğinde ise en büyük katkının sırasıyla İhtisas dışı krediler, Tarım İhtisas Kredileri, Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Diğer Kuruluşlar Mevduatı alanlarında sağlandığı görülmektedir. Ancak bölgesel değişim açısından Tasarruf Mevduatı, Döviz Tevdiat Hesapları, Mesleki İhtisas Kredileri, Diğer İhtisas Kredileri’nin katkısının negatif olduğu söylenebilir.

Tablo 14’te seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik değerlerine göre 2010 – 2014 dönemleri için değişim payı analizi sonuçları görülebilir.

Tablo 14: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Değerlerine Göre 2010 - 2014 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Bitkisel Üretim Değeri	172.883	37.687	108.512	319.084
Canlı Hayvanlar Değeri	69.206	56.196	384.271	509.674
Hayvansal Ürünler Değeri	48.937	-5.689	81.618	124.867
Kamu Yatırımları	6.961	8.337	45.981	61.281
Yatırım Teşvikleri	17.124	-22.836	60.712	55.000
Toplam	315.112	73.696	681.096	1.069.906

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 14’de değişim payı analizi bileşenlerinin bölgesel değişim rakamları incelendiğinde en büyük katkının canlı hayvanlar değerinde olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Bitkisel Üretim Değeri, Hayvansal Ürünler Değeri izlemektedir. Ayrıca tüm bileşenlerin bölgesel değişime pozitif yönlü katkıda bulunduğu da görülmektedir.

Tablo 15’de seçilmiş bazı ithalat ve ihracat verilerinin 2010 – 2014 dönemi için değişim payı analizi sonuçları incelenebilir. Buna göre değişim payı analizi bileşenlerinin yarattığı toplam değişimin 17.475.000 USD olduğu görülebilir. Bölgesel değişim rakamları incelendiğinde ise İmalat İthalatı, Tarım ve Ormancılık İhracatı, Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı ile İmalat İhracatının 2010 – 2014 döneminde bölgesel değişim değeri ile bölgesel kalkınmaya pozitif katkısı bulunduğu görülmektedir.

Tablo 15: Seçilmiş Bazı İthalat ve İhracat Değerlerine Göre 2010 - 2014 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tarım ve Ormancılık İhracatı	811	-256	3.269	3.824
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	1.349	-236	-600	513
İmalat İhracatı	12.814	2.763	21	15.599
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	88	45	-251	-117
Tarım ve Ormancılık İthalatı	6.777	120	-21.114	-14.217
İmalat İthalatı	6.355	-644	4.383	10.095
Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	825	-676	1.629	1.778
Toplam	29.022	1.115	-12.662	17.475

* 1.000 \$ üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 16’da seçilmiş bazı finansal değerlere göre 2010 – 2014 dönemi için değişim payı analizi sonuçları bulunmaktadır. Tablo 16 finansal açıdan değerlendirildiğinde toplamda 1.719.899.000 TL’lik değişim yaşandığı görülmektedir. Konu bölgesel değişim açısından incelendiğinde en büyük katkının sırasıyla İhtisas Dışı Krediler, Tarım İhtisas Kredileri, Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Diğer Kuruluşlar Mevduatı, Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Diğer İhtisas Kredileri alanlarında sağlandığı görülmektedir. Ancak bölgesel değişim açısından Döviz Tevdiat Hesapları, Tasarruf Mevduatı, Mesleki İhtisas Kredilerinin katkısının negatif olduğu söylenebilir.

Tablo 16: Seçilmiş Bazı Finansal Değerlere Göre 2010 - 2014 Dönemi İçin Değişim Payı Analizi Sonuçları

	Ulusal Pay	Bileşen Karması	Bölgesel Değişim	Toplam Değişim
Tasarruf Mevduatı	444.883	-201.389	-20.664	222.828
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	51.626	-12.280	15.925	55.271
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	73.951	-41.644	26.464	58.770
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	15.338	-9.960	16.283	21.661
Döviz Tevdiat Hesapları	160.073	10.282	-47.605	122.750
İhtisas Kredileri/Tarım	126.378	-7.489	53.988	172.878
İhtisas Kredileri/Mesleki	25.753	15.051	-11.329	29.476
İhtisas Kredileri/Diğer	12.796	20.062	6.517	39.376
İhtisas Dışı Krediler	681.948	245.505	69.432	996.886
Toplam	1.592.749	18.137	109.012	1.719.899

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Şu ana kadar gerçekleştirilen incelemelerde 5 yıllık hareketli frekanslar incelenmiştir. Aynı konu bileşen gruplarına göre ilgili frekanslar için bir arada incelenebilir. Tablo 17’de beşer yıllık dönemler halinde seçilmiş bazı üretim, yatırım ve teşvik verilerinin bölgesel değişim payları bir arada görülmektedir.

Tablo 17: Seçilmiş Bazı Üretim, Yatırım ve Teşvik Verilerinin Beşer Yıllık Dönemlere Göre Bölgesel Değişim Katkıları

	2006 – 2010	2007 – 2011	2008 – 2012	2009 – 2013	2010 – 2014
Bitkisel Üretim Değeri	48.402	101.517	2.636	-35.983	108.512
Canlı Hayvanlar Değeri	-16.223	18.655	296.452	362.395	384.271
Hayvansal Ürünler	32.524	-105.499	7.680	83.263	81.618
Kamu Yatırımları	15.466	59.831	18.827	35.611	45.981
Yatırım Teşvikleri	77.541	-62.550	205.482	203.637	60.712

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 17 incelendiğinde Bitkisel Üretim Değerinin 2009 - 2013 dönemi dışında bölgesel kalkınmaya pozitif katkı sağladığı söylenebilir. Canlı Hayvanlar Değeri ise 2006 - 2010 döneminde bölgesel değişimi negatif yönlü etkilese de diğer dönemlerde istikrarlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Hayvansal Ürünler Değeri incelendiğinde 2007 - 2011 döneminde bölgesel değişimi negatif yönde etkilediği sonucu görülmekle birlikte diğer dönemlerde bölgesel değişimi pozitif yönde etkilediği söylenebilir. Kamu Yatırımları incelendiğinde ise bölgesel değişimi düzenli olarak pozitif yönde etkilediği söylenebilir. Yatırım Teşvikleri açısından 2007 - 2011 döneminde bölgesel değişimi negatif yönde etkilediği ancak diğer dönemlerde bölgesel değişimi pozitif yönde etkilediği yorumu yapılabilir.

Tablo 18'de beşer yıllık dönemler halinde seçilmiş bazı ithalat ve ihracat verilerinin bölgesel değişim payları bir arada incelenebilir. Tablo 18 incelendiğinde Tarım ve Ormancılık İhracatının sadece 2007 – 2011 döneminde bölgesel değişimi negatif yönde etkilediği söylenebilir. Diğer dönemlere bakıldığında Tarım ve Ormancılık İhracatının bölgesel değişime katkısının pozitif olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatının 2008 - 2012 ve 2009 - 2013 dönemlerinde bölgesel değişime pozitif katkı sağlasa da diğer dönemlerde bölgesel değişimi negatif yönlü etkilediği görülebilir. Bununla birlikte İmalat İhracatı, 2006 - 2010 dönemi bölgesel değişimi negatif yönlü etkilemiş olsa da diğer dönemlerde pozitif etki gösterdiği de görülmektedir. Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı verisinin sadece 2006 - 2010 döneminde bölgesel değişime katkı sağladığı söylenebilir. Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı verisinin ise 2008 - 2012 ve 2010 - 2014 dönemi için bölgesel değişimi negatif yönde etkilediği yorumu yapılabilir. Bununla birlikte Tarım ve Ormancılık İthalatı, 2006 - 2010 ve 2009 - 2013 dönemi için bölgesel değişimi pozitif yönde etkilemişse de diğer dönemlerde bölgesel değişimi negatif yönde etkilemiştir. İmalat İthalatı ise 2006 - 2010 ve 2007 - 2011 dönemlerinde bölgesel değişimi negatif yönde etkilemiş ancak diğer dönemlerde bölgesel değişimi pozitif yönde etkilemiştir. Toptan ve Perakende Ticaret İthalatının ise 2006 - 2010 döneminde bölgesel değişime katkısı olmayıp 2007 - 2011 dönemi için bölgesel değişimi negatif yönde etkilediği diğer dönemlerde ise bölgesel değişimi pozitif yönde etkilediği elde edilen bulgular arasındadır.

Tablo 18: Seçilmiş Bazı İthalat ve İhracat Verilerinin Beşer Yıllık Dönemlere Göre Bölgesel Değişim Katkıları

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014
Tarım ve Ormancılık İhracatı	2.147	-631	2.413	4.112	3.269
Madencilik ve Taşocakçılığı İhracatı	-365	-701	5.850	1.126	-600
İmalat İhracatı	-5.400	8.325	2.756	9.830	21
Toptan ve Perakende Ticaret İhracatı	37	0	-1.883	0	-251
Tarım ve Ormancılık İthalatı	3.018	-19.055	-18.273	15	-21.114
İmalat İthalatı	-12.440	-16.837	1.271	6.705	4.383
Toptan ve Perakende Ticaret İthalatı	0	-1.811	204	499	1.629

* 1.000 \$ üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 19’da beşer yıllık dönemler halinde seçilmiş bazı finansal verilerin bölgesel değişim payları bir arada incelenebilir. Tablo 19 incelendiğinde tasarruf mevduatı 2006 – 2010 dönemi ile 2007 – 2011 döneminde bölgesel değişime pozitif yönlü katkı sağlamakla birlikte diğer dönemlerde negatif yönde etkilediği yorumu yapılabilir. Ayrıca Resmi Kuruluşlar Mevduatının, analize konu her dönemde bölgesel değişime pozitif yönde katkı sağladığı görülmektedir. Ticari kuruluşlar mevduatı ise 2006 - 2010 ve 2008 - 2012 dönemleri dışında kalan dönemlerde bölgesel gelişime katkı sağlamıştır. Diğer kuruluşlar mevduatı, ilk üç dönemde bölgesel değişimi negatif etkilese de kalan dönemlerde bölgesel değişime pozitif katkı sağladığı söylenebilir. Ayrıca, döviz tevdiat hesapları, sadece 2008 - 2012 döneminde bölgesel değişim pozitif yönde etkilemiştir. Tarım ihtisas kredileri ise ilk üç dönemde bölgesel değişimi negatif yönde etkilemekle birlikte diğer dönemlerde bölgesel değişime pozitif katkı sağladığı söylenebilir. Mesleki ihtisas kredileri, tüm dönemlerde bölgesel değişimi negatif yönde etkilemiştir. Diğer ihtisas kredileri sadece 2010 - 2014 dönemi bölgesel değişime pozitif katkı sağlamış olup diğer dönemlerde bölgesel değişimi negatif yönde etkilemiştir. İhtisas dışı kredilerin tüm dönemlerde bölgesel değişime pozitif katkı yaptığı görülebilir.

Tablo 19: Seçilmiş Bazı Finansal Verilerin Beşer Yıllık Dönemlere Göre Bölgesel Değişim Katkıları

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014
Tasarruf Mevduatı	9.224	15.663	-65.859	-60.297	-20.664
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	22.374	57.136	36.748	18.179	15.925
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	-3.119	26.190	-7.755	26.512	26.464
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	-16.537	-13.167	-1.368	15.954	16.283
Döviz Tevdiat Hesapları	-13.805	-20.802	17.010	-36.214	-47.605
İhtisas Kredileri/Tarım	-18.172	-11.061	-159.359	68.255	53.988
İhtisas Kredileri/Mesleki	-28.092	-8.989	-7.386	-2.884	-11.329
İhtisas Kredileri/Diğer	-8.562	-25.142	-15.127	-8.071	6.517
İhtisas Dışı Krediler	49.778	119,237	206.028	171.233	69.432

* 1.000 TL üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 20’de Üretim yatırım, teşvik verileri, ithalat, ihracat verileri ile seçilmiş finansal değerlerin toplam bölgesel değişim katkıları bir arada incelenebilir. Böylece her bir değişim payı analizi bileşenin değil tüm bileşenlerin bir arada etkisi değerlendirilebilir.

Tablo 20: Üretim, Yatırım, Teşvik, İthalat, İhracat ve Finansal Değerlerin Toplam Bölgesel Değişim Katkıları

	2006 – 2010	2007 – 2011	2008 -2012	2009 -2013	2010 -2014
Üretim Yatırım Teşvik	157.712	11.955	531.079	648.924	681.096
İthalat İhracat	-13.002	-30.712	-7.661	22.290	-12.662
Finansal Değerler	-6.913	139.066	2.930	192.667	109.012

Tablo 20 incelendiğinde dönemler itibariyle bölgesel değişimde artışın en fazla Üretim, Yatırım ve Teşvik alanlarında olduğu görülmektedir. İthalat ve İhracat değerleri 2009 - 2013 dönemi için pozitif bir etki sağlamış olsa da genel itibariyle bölgesel değişimi negatif etkilediği ifade edilebilir. Finansal Değerlerin ise bölgesel değişimi 2006 - 2010 dönemi dışındaki dönemlerde pozitif etkilediği görülebilir.

SONUÇ

Ülke ekonomilerinde bölgeler arasında kalkınma farklılıklarının olması gelişme ve kalkınma konusunda uygulanacak ulusal politikaların sonuçlarının farklı olmasına neden olacaktır. Bu bağlamda uygulanacak etkin kalkınma politikaları için bölgelerin asgari bir kalkınmışlık düzeyinde olması beklenmektedir. Her bölgenin kendine özgü sosyal ve ekonomik özellikleri değerlendirildiğinde bölgelerin zaman içerisinde kendiliğinden birbirlerine benzemesini beklemek uygun olmayacaktır. Son yıllarda dünyada bölgesel kalkınma alanında uygulanan politikalar ve akademik çalışmalar çok çeşitlilik arz etmekte ve özellikle Türkiye’de kalkınma programlarının etkinliğini arttırmak amacıyla pek çok bölgesel kalkınma ve kırsal kalkınma projeleri uygulanmaktadır. Yakın dönemde kurulan bölgesel kalkınma sürecini yönetecek nitelikteki kalkınma ajansları da konuya verilen önemi ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada bölgesel kalkınma konusunda hangi faktörlerin etkili olduğu incelenmiş ve özellikle finans kesiminin bölgesel kalkınma üzerinde etkin bir rolü olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Niğde ili için ulaşılabilen verilerin bulunduğu 2006 – 2014 yılları arası esas alınarak beş yıllık hareketli frekandaki bölgesel ve ulusal bir dizi veri dâhilinde değişim payı analizi gerçekleştirilerek bölgesel kalkınma konusu incelenmiştir.

Gerçekleştirilen analizden elde edilen sonuçlara göre üretim, yatırım ve teşvik değerlerinin toplam bölgesel değişimdeki katkılarının tüm dönemler itibariyle pozitif olduğu görülmüştür. Buna göre ilgili değişkenlerin bölgesel kalkınma üzerinde pozitif rolü olduğu söylenebilir. Özellikle bölgede uygulanan ekonomik teşvikin oluşturduğu kalkınma etkisi bu çalışmada da gözükmemektedir. Bununla birlikte genel olarak ithalat ve ihracatın bölgesel kalkınma üzerinde pozitif etkisinin oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın yoğunlaştığı alan olan finans kesimine ilişkin değişim payı analizi bileşenleri, Tasarruf Mevduatı, Resmi Kuruluşlar Mevduatı, Ticari Kuruluşlar Mevduatı, Diğer Kuruluşlar Mevduatı, Döviz Tevdiat Hesapları, Tarım İhtisas Kredileri, Mesleki İhtisas Kredileri, Diğer İhtisas Kredileri ve İhtisas Dışı Krediler, bileşen bazında incelendiğinde resmi kuruluşlar mevduatı ve ihtisas dışı kredilerin bütün dönemlerde bölgesel değişime pozitif katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ancak finans kesimine ilişkin diğer bileşenlerin bölgesel kalkınma üzerinde sistematik bir katkısına rastlanmamıştır. Finans kesimine ait ele alınan bileşenler kümülatif olarak dikkate alındığında ise bölgesel kalkınma konusunda finans kesiminin kollektif bir katkısından söz etmek mümkündür. Bu durum yapı itibariyle tartışmalı bir sonuca neden olsa dahi konuyla ilgili finans yazını finans kesiminin bölgesel kalkınma üzerinde pozitif etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak parametre bazında elde edilen bulgular sistematik bir pozitif etkinin varlığını ispat edememektedir. Bu durumda finans kesiminin Niğde ilinin kalkınmasında sistematik bir etkisinin olmadığını söylemek uygun olabilir.

Elde edilen sonuçlar bileşen bazında incelendiğinde Niğde ilinin kalkınmasına genel olarak bitkisel üretim değeri, canlı hayvanlar değeri, hayvansal ürünler değeri, kamu yatırımları, yatırım teşvikleri, resmi kuruluşlar mevduatı ve ihtisas dışı kredilerinin etkisinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Buna göre politika belirleyicilerinin Niğde ilinin kalkınması için bitkisel üretim faaliyetlerine, canlı hayvan ticareti, kamu yatırımları, yatırım teşvikleri resmi kuruluşlar mevduatı, ihtisas dışı kredilerine daha fazla kaynak ayrılması doğru bir yaklaşım olabilir. Elde edilen bu sonuçlar içerisinde yer alan değişkenlerden sadece bitkisel üretim faaliyetleri TR71 Düzey 2 Bölge Planı ile uyum göstermektedir.

Elde edilen tüm sonuçlar bölgesel kalkınma açısından Niğde ili örnek alınarak gerçekleştirilen bir dizi analizin ürünüdür. Ancak bu çalışma sınırlı bir süre, sınırlı veri seti ve uygulama için seçilen yöntemlerin sınırları içindeki sonuçları yansıtmaktadır. Farklı dönemlerin analize dahil edilmesi ve gecikmeli etkileri değerlendiren ekonometrik yöntemlerle analiz yapılması konu ile ilgili etkileşimlerin daha farklı boyutlarını ortaya koymasından dolayı yardımcı olabilir. Bu ise yeni çalışmaların konusunu oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, M. ve Yılmaz, Ö. (2013). Türkiye'de Sektörel İstihdam ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi: Shift-Share (Değişim Payı) Analizi. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:63, 2013/2, ss.25-51.
- Artige, L. ve Van Neuss, L. (2013). A New Shift Share Method. Centre de Recherche en Economie Publique et de la Population, No:2013/2, ss.1-26.
- Bankacılık Kanunu, No: 4389.
- Deming, W. G. (1996). A Decade Of Economic Change And Population Shifts In U.S. Regions. Regional Economic Changes, Monthly Labour Review 3.
- Elburz, Z. (2012). Türkiye'de Bölgelerin Ekonomik Performans Ölçümü: Shift-Share Analizi (1992-2008). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Espa, G., Filipponi, D., Giuliani, D. ve Piacentino, D. (2012). Business change in Italian Regions. A Spatial Shift-Share Approach to Plant-Level Data. Department of Economics Working Paper 1205, Department of Economics, University of Trento. Italia.
- Harris, T. R., Gillberg, C. B., Narayan, R., Shonkwiler, J. S. ve Lambert, D. K. (1994). A Dynamic Shift Share Analysis in Nevada Economy. Technical Report, UCED.
- Herath, J., Gebremedhin, T. G. ve Maumbe, B. M. (2011). A Dynamic Shift-Share Analysis of Economic Growth in West Virginia. Journal of Rural and Community Development, 6(2), ss.155-169.
- Hoppes, B. R. (1997). Shift-Share Analysis for Regional Health Care Policy. Journal of Regional Analysis and Policy, vol.27. Issue:1, pp.35-45.
- Kuru, E. (2012). Bölgesel Kalkınmada Yatırım Teşviklerinin Shift - Share Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Mondal, W. I. (2009). An Analysis of the Industrial Development Potential of Malaysia: A Shift-Share Approach. Journal of Business & Economics Research, May 2009, Volume:7, Number:5, pp.41-46.
- Niğde Yatırım Destek Ofisi Koordinatörlüğü (2014). Niğde Ekonomi Göstergeleri 2014, Ahiler Kalkınma Ajansı.
- Özdaş, Y. (2009). Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvikleri ve Diyarbakır Bölgesinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Adana.
- Scott, J. T. ve Johnson, J. D. (1978). Shift-Share Analysis of Income and Employment Among Rural and Metropolitan Counties of Illinois. Regional Science Perspectives, vol. 8, No. 1, ss. 93-110.
- Shields, M. (2003). Using Employment Data to Better Understand Your Local Economy. Working Paper, Penn State's College of Agriculture Sciences.
- Şahin, M. ve Uysal, Ö. (2011). Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Yatırım Teşviklerinin Shift-Share Analizi. Maliye Dergisi, Sayı:160, ss.111-138.
- Şen Erişkin, S. (2013). Yıllık Kamu Yatırım Programı Tekliflerinin Hazırlanması, Uygulanması ve Raporlanması Süreci. Mali Hizmetler Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara.
- TCMB Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ, Sayı:..2007/1.
- TCMB Mevduatın Vade ve Türleri ile Katılma Hesaplarının Vadeleri Hakkında Tebliğ, Sıra No: 2002

<http://www.tuik.gov.tr>, E.T. 05.05.2015

<http://www.tarim.gov.tr> E.T. 30.04.2015

<http://www.baka.org.tr> E.T. 30.04.2015

<http://www.immib.org.tr>, E.T. 02.05.2015

<http://www.bankalar.org>, E.T. 12.05.2015